

Asia: VN/21366/2020

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

24.11.2021

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n lausunto postilain muuttamisesta: Postipalveluiden yhdenvertaisuus turvattava

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry ei kannata esitettyä siirtymistä kolmipäiväiseen jakeluun. EETU huomauttaa, että esitys on heikennys erityisesti iäkkäimmälle väestölle, joka käyttää ikäluokista vähiten internetiä ja vastaavasti hyödyntää eniten paperipostia ja painettuja sanomalehtiä. Esityksen hyviin puoliin kuuluu, että erityispostinjakelu sitä tarvitseville iäkkäille säilyy.

EETU kiinnittää erityistä huomiota esityksen vaikutuksiin viranomaispostin perille menoon, palveluiden saavutettavuuteen, postiyritysten välisen kilpailun edellytyksiin ja toivoo viranomaisilta aktiivisuutta.

1. Viranomaispostin perille meno varmistettava

Kolmipäiväiseen jakeluun siirtyminen olisi merkittävä heikennys entuudestaan heikossa asemassa olevien ihmisten postipalveluiden nykytilaan ja vaarantaisi myös ihmisten oikeusturvaa. Kirjepostin osalta ei esimerkiksi jatkossa enää voisi varmistua siitä, että päivämäärään sidotut lähetykset olisivat ajoissa perillä.

EU:n postidirektiivi mahdollistaa poikkeussäännöksen, jolla viisipäiväisestä keräilystä ja jakelusta voi poiketa. Siirtymällä kolmipäiväiseen jakeluun Suomi tekisi kuitenkin poikkeuslainsäädännöksi tarkoitettua sääntelyä pysyvää lainsäädäntöä. Direktiivin kannalta luontevin ratkaisu olisi poikkeuksen sijaan pitäytyä pääsäännössä eli päivittäisessä jakelussa.

Viranomaispostin perille meno on kaikissa tapauksissa varmistettava, ihmisten yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan vuoksi. Tärkeimpiä viranomaiskirjeitä tulisikin tarkastella osana Postin yleispalveluvelvoitteen alaista toimintaa, ja tarvittaessa korottaa tältä osin Postille maksettavaa 33 § mukaista yleispalvelun tarjoajan korvausta.

Posti jaottelee jo nyt kirjeitä niiden kiireellisyyden mukaan. Tärkeitä viranomaiskirjeitä tulisi pitää kiireellisimmän, mieluiten viisipäiväisen jakelun piirissä. Samalla viranomaisten tulee voida joustaa usein ehdottomista päivämäärävaatimuksista, esimerkiksi päätöksiin tehtyihin valituksiin liittyen, jos postin kulku muuttuu harvemmaksi, tiedon perille tulo sen seurauksena hidastuu ja asiakkaan reagointiaika siten lyhenee.

2. Palveluiden saavutettavuus turvattava

Postin jakelun harventaminen merkitsee kaikkien kirjallisen viestinnän varassa olevien ihmisten elämän vaikeuttamista. EETU huomauttaa, että sähköisen asioinnin haasteet eivät kosketa vain ikääntyneitä, vaan kaikkia kognitiivisesti ja kielellisesti haasteellisia ihmisiä. Monet näistä ihmisistä ovat muutenkin haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat yhteiskunnan tukea palveluiden digitalisaatiosta selviytyäkseen.

Perusteeksi sähköisen asioinnin laajentamiselle ei riitä se, että valtaosa ihmisistä osaa käyttää internetiä. Pelkästään yleisimpien helppokäyttöisten verkkopalvelujen tai sosiaalisen median kanavien aktiivinen käyttö ei takaa, että usein monimutkainen sähköinen asiointi esimerkiksi viranomaisten kanssa sujuu. Monenlaiset henkilökohtaiset edellytykset voivat olla esteenä sähköisten palvelujen käytölle. Digisyrjäytyminen ei kosketa vain vanhuksia ja muistisairaita, vaan myös nuoria.

Postin jakelupaikkaa määriteltäessä tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet sekä postin saajan iästä tai toimintakyvystä johtuvat henkilökohtaiset erityistarpeet. Esimerkiksi lokerikkojakeluun siirtyminen on monelle merkittävä heikennys. Asukkailla ja postin lähettäjiä on oltava edes jonkinlainen mahdollisuus vaikuttaa myös jakelupäiviin.

Myönteistä on ehdotettu määräaikainen sanomalehtijakelun valtionavustus niille alueille, joilla ei ole kaupallisin ehdoin toteutettua sanomalehtien varhaisjakelua, ja joilla ei ole saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä varhaisjakelua. Tiedonvälitystukea voisi tarvittaessa laajentaa kattamaan sanomalehtien lisäksi muitakin lehtiä.

3. Postiyritysten aitoa kilpailua ei synny haja-asutusalueella

Esityksessä pyritään lisäämään kilpailua eri postiyriyten välillä. Tämä voi joissakin tapauksissa olla kuluttajan näkökulmasta hyvä asia, mutta samalla on tunnustettava, että monin paikoin kilpailulle ei ole tosiasiallisia edellytyksiä.

Etenkin haja-asutusalueella henkilöstökustannukset ovat jakelijan suurin kuluerä. Oletettavasti jouduttaisiin tilanteeseen, jossa Posti hoitaa jakelun taloudellisesti kannattamattomammilla alueilla, ja vain tiiviissä kasvukeskuksissa kilpailulle on edellytyksiä. Samalla Posti joutuisi ilman korvausta luovuttamaan kilpailijoilleen tärkeää jakeluun liittyvää tietoa.

4. Viranomaisilta tarvitaan palveluita ja opastusta

Yleispalveluvelvoitetta toteuttavan Postin ja eri viranomaisten on yhdessä torjuttava sääntelyn muutosten aiheuttamia ongelmia niille, joiden palvelut uhkaavat heikentyä. Lainsäädännössä ja sen toimeenpanossa on välttämätöntä konsultoitava ja otettava mukaan niitä viranomaisia, jotka asioivat edelleen merkittävässä määrin kirjeitse, kuten Kela.

Viranomaisten kuten kuntien on myös aktiivisesti opastettava ihmisiä käyttämään postipalveluita. Tätä voidaan toteuttaa eri viranomaisten yhteispalvelupisteissä, sekä kuntien kirjastoissa, joista on viime vuosina muodostunut monille tuttuja matalan kynnyksen monipalvelupisteitä.

Koskimies Jan
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry